

Roztráštěné evropské dotace zatím nevedly k trvalému ekonomickému růstu ČR ani ke zvýšení konkurenceschopnosti

13.10.2025 - | Nejvyšší kontrolní úřad

Evropské dotace jsou v ČR rozptýleny do mnoha oblastí, podpora je často investována do desítek tisíců malých a z pohledu národního hospodářství zbytných projektů, které nepřinášejí potřebnou přidanou hodnotu, nemají potenciál směřovat českou ekonomiku k trvalému a udržitelnému ekonomickému růstu ani ke zvýšení konkurenceschopnosti. Tyto projekty nepomohly ani k vyrovnání úrovně regionů ČR s průměrem EU. Ukazuje se zároveň, že globální krize doléhají na ČR významněji než na většinu ostatních členských zemí. To nasvědčuje chybnému dlouhodobému směřování podpory z rozpočtu EU a obecně řízení hospodářské politiky. Neinvestovalo se do nových a progresivních oblastí a oborů, které by nám umožnily přesun k moderní inovační ekonomice s vysokým a udržitelným tempem růstu. Konstatuje to dnes vydaná již 18. zpráva NKÚ o finančním řízení prostředků Evropské unie v ČR, tzv. EU report 2025.

„Dosud jsme potenciál, který s sebou evropské peníze přinášely, plně nevyužili. Ale právě v těchto měsících vrcholí příprava víceletého finančního rámce na období po roce 2027, který stanoví pravidla pro využití rozpočtu EU na dalších sedm let. Je zřejmé, že udržet stávající podobu a principy systému evropských dotací není možné. Je potřeba v něm provést razantní změny. Na nové politické reprezentaci bude, aby vyjednala taková pravidla a mantinely, které nám umožní maximalizovat dopad každého eura, které k nám doputuje,“ okomentoval situaci prezident NKÚ Miloslav Kala.

K tomu bude podle něj zapotřebí prostředky jasně zacílit, podporu koncentrovat do vybraných oblastí hospodářství, podpořit projekty, které mají vysoký potenciál dlouhodobého prorůstového efektu a vysoké přidané hodnoty, a zajistit, aby vydané prostředky měly multiplikační efekt. Bude zároveň třeba radikálně zjednodušit pravidla, průběžně kontrolovat dosahování cílů a zvýšit spoluúčast příjemců dotací. Cílem by také mělo být, aby žadatelé a příjemci dotací nemuseli využívat nákladných služeb externích společností dotačního byznysu.

„Byť se může zdát, že peněz z Evropy nám stále přitéká dost, mějme na paměti, že jich je o poznání méně než v předchozích programových obdobích a nadále jich bude citelně ubývat. O to více teď záleží na důsledném stanovení velmi omezeného počtu priorit a na efektivním použití těchto zdrojů,“ upozornil Miloslav Kala.

Připomněl, že dluh EU z tržních výpůjček se ke konci roku 2023 výrazně zvýšil a přesáhl 458 mld. €. Toto zvýšení dluhu jde na vrub především výpůjček pro nástroj NextGenerationEU (cca 60 %), které se mohou do roku 2026 více než zdvojnásobit. Splátka jistiny a úroků dluhu v rámci NextGenerationEU může být pro nastávající víceletý finanční rámec na úrovni 25 až 30 mld. € ročně. To je téměř 20 % současného rozpočtu EU. Splácení těchto půjček přitom skončí až v roce 2058. NextGenerationEU byl primárně určen k oživení ekonomik členských států po pandemii covidu-19, měl ukázat cestu pro nový model hospodářského růstu, jenž měl být založen na čisté, inovativní a inkluzivní ekonomice a digitální a technologické suverenitě. „Do jaké míry se tyto cíle podařilo naplnit a zda to odpovídá ceně, kterou za to zaplatíme, posudte sami“, vyzývá čtenáře EU reportu prezident NKÚ.

Letošní EU report se skládá ze dvou samostatných částí a přináší mj. shrnutí výsledků kontrolní

činnosti NKÚ od 1. dubna 2024 do 31. března 2025. V tomto období schválilo Kolegium NKÚ celkem 31 kontrolních závěrů, přičemž 19 z nich, tedy 61 %, se týkalo právě kontrol věnovaných oblasti prostředků rozpočtu EU.

Jaká byla hlavní zjištění provedených kontrol? Často se opakovalo konstatování, že podpora nevedla k naplnění cílů. Například u kontroly prostředků určených na systém péče o ohrožené děti a jeho transformaci (KA č. 23/11) NKÚ zjistil, že počet dětí v ústavní péči se zásadně nesnížil, nedošlo k sjednocení systému péče pod jeden resort a nebylo dosaženo žádoucích změn v oblasti standardů kvality péče. U kontroly prostředků určených na rozvoj nákladní kombinované dopravy (KA č. 23/13) NKÚ konstatoval, že podpora nepřispěla k většímu využití tohoto typu dopravy: Železniční nákladní doprava stagnuje, vodní nákladní doprava je zanedbatelná, zatímco silniční nákladní doprava roste. A podpora zaměstnanosti (KA č. 23/21)? Projekty sice přispívají ke krátkodobému zvýšení zaměstnanosti - primárně po dobu trvání projektu, ale dlouhodobější přínos ve smyslu zvýšení míry zaměstnanosti zjištěn nebyl. Podobně skončila i kontrola prostředků na podporu sociálního začleňování (KA č. 23/29): Podpora nevedla k řešení hlubších příčin sociálního vyloučení, jen ke zmírnění některých následků.

Druhá část EU reportu je věnována přípravě nového víceletého finančního rámce EU po roce 2027. NKÚ v ní z pozice nezávislé instituce prezentuje hlavní doporučení a upozorňuje na významná rizika, která jsou s jeho nevhodným nastavením spojena.

Odbor komunikace

Nejvyšší kontrolní úřad

<https://www.nku.cz/cz/pro-media/tiskove-zpravy/roztristene-evropske-dotace-zatim-nevedly-k-trvalem-u-ekonomickemu-rustu-cr-ani-ke-zvyseni-konkurenceschopnosti-id15044>